

Täysistunto

Tiistai 27.4.2021 klo 13.59—15.39

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaalilain 9 ja 46 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Hallituksen esitys HE 60/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Minister Henriksson, varsågod.

Keskustelu

14.00 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Meillä on käsiteltävänä vaalilain väliaikainen muutos, jonka nojalla vuoden 2021 kuntavaaleissa toimitettaisiin laitosäänestys Puolustusvoimien varusmieskoulutusta antavien joukko-osastojen varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä. Laitosäänestyksessä voisivat äänestää näissä varuskunnissa ja yksiköissä varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat äänioikeutetut.

Perustuslain mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Ehdotetun esityksen tavoitteena on turvata varusmiesten äänestysmahdollisuuksien toteutuminen koronapandemian aikana kuntavaaleissa tuomalla äänestysmahdollisuus äänioikeutettujen luokse.

Enligt grundlagen ska det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv.

Syftet med det föreslagna lagförslaget är att säkerställa att värnpliktiga har möjlighet att rösta också under coronapandemin genom att möjliggöra anstaltsröstning i Försvarsmaktens garnisoner med truppförband som ger utbildning för beväringar och i de av Gränsbevakningsväsendets enheter som ger utbildning för beväringar.

Arvoisa puhemies! Koronapandemian seurauksena varusmieskoulutuksen aikataulutusta on jouduttu järjestämään osin tavanomaisesta poikkeavalla tavalla. Laitosäänestyksen toimitaminen varuskunnissa vuoden 21 kuntavaaleissa mahdollistaisi varusmiespalvelusta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien äänestämisen varuskunnan alueella ilman heille suunnattuja erillisiä kuljetus- ja aikataulujärjestelyjä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on siten edistää näiden äänioikeutettujen mahdollisuuksia äänestää vuoden 21 kuntavaaleissa sekä tukea äänestysmahdollisuuden toteutumista terveysturvallisesti covid-19-pandemiasta huolimatta.

Hallituksen esityksen valmistelu on käynnistynyt oikeusministeriön aloitteesta pohjautuen eduskuntapuolueiden puoluesihteerien kanssa kuntavaalijärjestelyistä käytyihin keskusteluihin. Valmistelun aikana oikeusministeriöstä on oltu yhteydessä esitystä koskien puolustusministeriöön, sisäministeriöön, Pääesikuntaan, Rajavartiolaitokseen ja siviilipalveluskeskukseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja viimeistään 24.5.2021, jotta kunnat voisivat tehdä varuskunnissa toimitettavaa laitosaänestystä varten tarvittavat toimenpiteet. Väliaikaisen lain on tarkoitus olla voimassa 30.6.2021 saakka.

Oikeusministeriössä on myös tarkoitus aloittaa vuoden 21 kuntavaalien jälkeen pysyväisluonteisen muutoksen valmistelu, jossa harkitaan laitosaänestyksen ulottamista varuskuntiin myös pysyvästi. Valmistelussa voitaisiin ottaa huomioon myös tulevista kuntavaaleista saadut kokemukset varusmiesten laitosaänestyksestä. — Kiitoksia, tack.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta.

14.04 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää turvata varusmiesten äänestysmahdollisuuden toteutuminen kuntavaaleissa myös vallitsevissa pandemiaoloissa. Tämän onnistumiseksi varuskunnat on asianmukaista sisällyttää vaalilain listaan kotimaan erityisistä äänestyspaikoista tämän vuoden kuntavaaleissa. Näin varusmiehet pääsevät käyttämään äänioikeuttaan omissa joukko-osastoissaan terveysturvallisesti.

Arvoisa puhemies! On myös yleisesti ottaen erittäin tärkeää, että nuorten osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tehdään mahdollisimman helpoksi. Nyt tehtävä vaalilain väliaikainen muutos on konkreettinen toimi äänestyskynnyksen madaltamiseksi, joka voi myös rohkaista monia nuoria käyttämään äänioikeuttaan tulevaisuuden vaaleissa. Demokraattisen järjestelmämme legitimitetin kannalta on olennaista, että nuoret ovat kiinnostuneita käyttämään äänioikeuttaan myös jatkossa ja toivon mukaan kiinnostuvat monipuolisesti eri tavoista osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. On myös todella tärkeää, että jatkossakin varusmiehet voisivat käyttää äänioikeuttaan asevelvollisuutensa aikana omissa varuskunnissaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Simula.

14.05 Jenna Simula ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan Puolustusvoimien varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä toimitettaisiin siis poikkeuksellisesti laitosaänestys tulevaisuuden kuntavaaleissa. Tähän mennessä varusmiehet eivät ole voineet äänestää varuskunnissa, ja tämänkin esityksen on tarkoitettu olevan väliaikainen. Kuitenkin varusmiesten äänestyksen helpottamista on pitkäjänteisesti ajanut muun muassa Varusmiesliitto.

Nuorten äänestysaktiivisuudesta ollaan jatkuvasti huolissaan. Varusmiespalvelus suoritetaan yleensä nuoren saavuttaessa täysi-ikäisyyden, ja palveluksen aikana toimitettavat vaalit ovatkin siten ensimmäiset, joissa nuori pääsee äänestämään. Kahdeksan poliittisen nuorisjärjestön, Varusmiesliiton ja Demo Finlandin yhteiskannanoton mukaan varusmiesikäisten miesten äänestysaktiivisuus on huomattavasti yleistä äänestysaktiivisuutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

matalampaa, samoin verrattuna samanikäisten naisten äänestysaktiivisuuteen. Erityisiä ongelmia aiheuttaa se, jos varusmies on palveluksessa varsinaisena vaalipäivänä. Lyhyitä iltavapaita ei myöskään helposti tuhlata äänestys oikeuden käyttämiseen.

Aiemmin varusmiehille on tarjottu yhteiskuljetuksia tietyistä varuskunnista vaalipaikoille, jotta he ovat voineet käyttää äänioikeuttaan. Joidenkin varuskunta-alueiden lähellä on pysähtynyt erillinen äänestysauto. Tämä väliaikainen lakimuutos on tehty nimenomaan koronatilanteen vuoksi, jottei vaalien terveysturvallisuus vaarantuisi äänestyspaikkojen mahdollisten ruuhkautumisten vuoksi.

Arvoisa puhemies! Äänestäminen ja äänioikeuden käyttämisen mahdollistaminen on demokratian kulmakivi. Erityisesti ensimmäinen äänestyskokemus jää mieleen, ja sen tulisi sujua mutkattomasti. Tämä esitys äänestyksen mahdollistamisesta varuskunnissa on askel oikeaan suuntaan, ja sitä puoltavat useat argumentit. Kuntavaaleista saadun kokemuksen perusteella tulee todellakin ryhtyä valmistelemaan pysyvää lakimuutosta, jotta varuskunnissa voitaisiin toimittaa vaalit myös muissa vaaleissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Koponen, Ari.

14.08 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Esitystä on toivottu pitkään, sillä nuorten äänestysaktiivisuus on ollut alhainen. Esityksen tavoitteena on turvata varusmiesten äänestysmahdollisuuksien toteutuminen pandemian aikana vuonna 21.

Demokratian toteutumisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että kaikilla halukkailla on mahdollisuus käyttää äänioikeuttaan. Laitosäänestys helpottaisi niiden varusmieskoulutukseen osallistuvien äänioikeutettujen äänioikeuden käyttämistä, jotka olisivat saapuvilla esityksessä tarkoitetuilla Puolustusvoimien varuskunta-alueilla ja Rajavartiolaitoksen yksiköissä laitosäänestystä toimitettaessa. Ehdotus edistäisi siten kyseisten henkilöiden vaali- ja osallistumisoikeuksien tosiasiallista toteutumista sekä parantaisi terveysturvallisuutta.

Vaalien siirtäminen ja ennen kaikkea tekemättömyys olivat epäonnistuminen hallitukselta, ja nyt onkin tehtävä kaikki mahdolliset toimet, että kuntavaalit pystytään järjestämään ajallaan kesäkuussa, ja otettava oppia, ettemme olisi tällaisessa samanlaisessa tilanteessa uudelleen.

Ja kuten edustaja Simula sanoi, olisi toivottavaa, että tästä tulisi myös pysyvä käytäntö.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

14.09 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Suomessa on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Tämä seikka on osaltaan auttanut vakaan ja turvallisen hyvinvointivaltion rakentamisessa. Yhtäläinen äänioikeus tarkoittaa myös, että jokaisen äänioikeutetun ääni on samanarvoinen.

Äänestysaktiivisuus on laskenut jo pitkään. Mitä useampi äänioikeutettu jättää äänestämättä, sitä heikomman mandaatin vaaleilla valitut saavat. Vaalit ja politiikka kyllä kiinnostavat ihmisiä. Mielipiteitä heillä varmasti on, kuten me kansanedustajat hyvin tiedämme. Yhteiskunnalle on tärkeää saada ihmiset äänestämään ja ilmaisemaan kantansa. Se on tärkeä edellytys myös demokratialle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

Äänestysinto varmasti alenee, jos äänestys tehdään kovin vaivalloiseksi. Koti- ja laitospöytäkirjalla on pyritty helpottamaan niiden ihmisten mahdollisuutta äänestää, joille äänestyspaikalle meneminen on hankalaa tai mahdotonta.

Puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan laitosäänestyksen järjestämistä varuskunnissa, mikä turvaisi varusmiespalvelustaan suorittavien äänestysmahdollisuuden koronaaikana. Varusmiespalvelustaan suorittavat nuoret, omaa tulevaisuuttaan rakentavat tulevaisuuden tekijät, ovat kaikin tavoin myös suomalaisen yhteiskunnan kulmakiviä, joiden osallisuus ja osallisuuden mahdollistaminen vaaleihin on elintärkeää. Monipuoliset ja turvalliset äänestysmahdollisuudet tekevät äänestämisen helpoksi ja kannustavat ihmisiä käyttämään äänioikeuttaan niin nuorten kohdalla kuin iäkkäidenkin kohdalla. Äänioikeuden käyttäminen on aina palvelus yhteiskunnassamme.

Puhemies! Nykyinen edustuksellinen demokratia on rakennettu Suomessa sen varaan, että kansalaiset äänestävät vaaleissa henkilöitä, joiden haluavat hoitavan yhteisiä asioita muiden puolesta. Mikäli ei äänestä ollenkaan, on vaikea tuoda omia ajatuksiaan, arvojaan ja ratkaisujaan esille politiikassa. Yksi tapa löytää mieleinen ehdokas vaaleissa on tietysti asettua itse ehdolle. Nuorten ehdokkaiden, niin varusmiesten kuin -naisten, näkyminen kuntavaalilistoilla olisi kovin tervetullutta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Aittakumpu.

14.12 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Tänään vietetään kansallista veteraanipäivää. Nöyrä kiitos sotiemme veteraaneille, jotka tekivät valtavan työn isänmaamme eteen kantamalla sota-aikana vastuuta.

Vastuun kantamisesta on kyse myös siinä, että osallistumme isänmaan asioiden hoitoon kansanvallan puitteissa. Äänioikeutettu voi osallistua äänestämällä vaaleissa, ja monet ovat lähteneet myös itse mukaan päätöksentekoon eri tasoille. Isänmaan asioita hoidetaan niin kunnissa kuin valtakunnan politiikassa.

Arvoisa puhemies! Pidän erittäin arvokkaana ja tärkeänä sitä, että mataloitamme äänestämisen kynnystä. On sitä parempi, mitä useampi äänestää niin tulevissa tämän vuoden kuntavaaleissa kuin muissakin vaaleissa. Koronan takia kuntavaaleja jouduttiin siirtämään, ja koronan takia joissakin kunnissa ollaan myös ottamassa uusia tapoja äänestämiseen. Joissakin kunnissa esimerkiksi päästään ensimmäistä kertaa äänestämään — ainakin ennakköäänestyksessä — autosta autokaistäänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Olisi hyvin toivottavaa, että ainakin osa näistä uusista äänestyskynnyistä mataloittavista käytännöistä voitaisiin ottaa käyttöön myös jatkossa. Oli hyvä kuulla oikeusministerin toteamus siitä, että myös varusmiespalvelusta suorittavien uutta käytäntöä nyt ikään kuin kokeillaankin ja sitten se voidaan ottaa jatkossakin käyttöön, mikäli tämä hyväksi osoittautuu.

Kaikkiaan tämä hallituksen esitys vaikuttaa erittäin hyvältä. Tavoitteenahan on, kuten kuulimme, edistää varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien äänioikeutettujen mahdollisuutta äänestää sujuvasti ja turvallisesti nyt koronapandemian aikana. Tämä esitys antaa mahdollisuuden äänestää joukko-osastojen varuskunnissa ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä. Arvion mukaan esitys koskisi noin 15 000:ta varusmiespalvelusta suorittavaa äänioikeutettua. Nämä henkilöt ovat suomalaisia, jotka tällä hetkellä kantavat tärkeää vastuuta isänmaamme puolustamisen eteen suorittaessaan varusmiespalvelusta. On erittäin tärkeää taata heille turvallinen ja sujuva

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

mahdollisuus antaa äänensä tulevissa kuntavaaleissa ja tätä kautta osallistua myös kansanvallan toteutumiseen. Siksi tämä hallituksen esitys on erittäin hyvä ja kannatettava.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkelä.

14.15 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! On tietenkin selvää, että tämä esitys laitosäänestyksistä varuskunnissa on sinällään kannatettava ja tervetullut esitys.

Kuitenkin täytyy ihmetellä, miten tällaista asiaa varusmiesten äänioikeuden ja vaaleissa äänestämisen mahdollisuuksien parantamisesta säädetään vasta vuonna 21 koronapandemian oltua käynnissä jo vuoden ajan. Onko tämä taas yksi niitä toimia, mitä ei sen kulu-
neen vuoden aikana ole saatu tehtyä aikaisemmin, [Mikko Savola: No nytten se tehdään!] kun tästä käydään nyt keskustelua vasta pitkään varsinaisen vaalipäivän jo mentyä ja kiireellä uuden vaalipäivän lähestyessä? Miten ollaan tultu tähän tilanteeseen, että tätä tehdään vasta nyt? Laajemmin voisi kysyä, miksi tämä asia tehdään vasta nyt eikä jo vuosikymmeniä sitten. Miksi tätä tehdään poikkeuksellisesti eikä ole tehty pysyvästi? Arkijärjellä ajatellen pitäisi olla itsestään selvää eikä mikään uutuus sen, että kun yhteiskunta rajoittaa yksilöiden tai joukkojen liikkumisvapautta lainsäädännöllä ja pakkovallalla — varusmiespalveluksen tapauksessa erityisesti jopa sukupuoleen kohdistuen — niin kyllähän nyt näiden henkilöiden demokraattiset perusoikeudet, joihin äänioikeus ytimessään kuuluu, pitäisi turvata.

Elikkä tämä esitys eteenpäin nopeasti ja vastaavanlainen lainsäädäntö käyttöön pysyvästi, myöskin mahdollisimman nopeasti. — Kiitos!

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, arvoisat edustajat. Täällä on pientä halukkuutta debattiin. — Edustaja Hoskonen.

14.16 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lyhyesti vain sen verran totean, että on hyvä, että maassa on erittäin terhakka oppositio, joka esittää vahvoja kannanottoja. Toivoisin kuitenkin tässä asiassa, kun tämä koronavirus on täällä jo tehnyt tuhojaan — ei vain Suomessa, vaan koko maailmassa — että kukaan ei ole tätä asiaa koskaan ennen päässyt harjoittelemaan. Tämä on ensi kertaa. Edellisen kerran oli tietenkin se espanjantauti 1900-luvun alkupuolella, ja sieltä asti ei muistoja tänne asti ole yltänyt.

Kun tehtiin näitä koronarajoituksia eri tahoille, niin totta kai niiden tähtäimessä oli suojata ihmisten henkeä ja terveyttä. Ja kun vaaleja siirrettiin, niin nyt me tiedämme sen ihan varmasti, että kun olemme vähentäneet ihmisten liikkumista, asettaneet rajoituksia, se on tuottanut tulosta. Sairastumistapaukset ovat harventuneet — taidettiin mennä pahimmillaan lähellä 1 000:ta, nyt se on jotakin 200:n luokkaa — ja se todistaa kiistatta sen, että tämä toimii tällä keinoin erittäin hyvin, kun teemme rajoituksia.

Sanon lopuksi sen, että tärkeintä on huomata tässäkin, arvoisa puhemies, että oma henkilökohtainen vastuu on kaikkein tärkeintä, se, että pidämme huolen siitä, ettemme sairastuta toisiamme emmekä läheisiämme.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Savola.

14.17 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hieman tämä edustaja Mäkelän nostama kritiikki on jälkijättöistä siinä mielessä, että nythän nimen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

omaan on esitys pöydässä, millä varusmiesten äänestys-oikeutta parannetaan. Jos te oikein asialla olisitte olleet, niin teillähän oli viime kaudella oikeusministerin salkku omalla puolueellanne ja silloinhan tämän olisi pystynyt valmistelevaan, mutta nyt tämä hallitus sen onneksi tekee.

Kyllähän tämä varusmiesten oikeus äänestää on ihan keskeinen asia. Tätä ovat pitäneet esillä niin Varusmiesliitto kuin nuorisjärjestöt laajasti, puolustusministeri Kaikkonen on tämän tuonut hyvin esiin ja myöskin oikeusministeri Henriksson, joka tämän esityksen nyt tänne hallituksen puolesta on tuonut. On aivan keskeistä, että nuoret pääsevät äänestämään, varusmiehet pääsevät äänestämään ja tämä yhtäläinen äänioikeus näin ollen turvataan kaikille.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

14.19 Hussein al-Taee sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tärkeää, että... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee, laittakaa mikrofoni päälle.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että varusmiehet pääsevät äänestämään. Sanoisin, että se on vastuu ja velvollisuus, ja äänestysvilkkaus on ollut alhaista nuorilla ikäryhmillä. Se on tärkeää, että tässä tällainen mahdollisuus avautuu. Mutta sitten, ministeri Henriksson, ihan yhtä tärkeää on, että näillä ihmisillä, jotka ovat tavallaan suljettuina pitkiä aikoja erilaisiin laitoksiin harjoituksen ajaksi ja muuten, olisi aito mahdollisuus myös tutustua poliittiseen tilanteeseen ja ehdokkaisiin, ettei se mene pelkästään someilun, populismin, somettamisen, väärin ymmärrettyjen asioiden varaan vaan että heillä on aitoja mahdollisuuksia lukea, tutustua ja ymmärtää, mistä näissä kysymyksissä on kyse. Ja samanaikaisesti, kun tämä mahdollisuus heille varataan, heille on myös varattava mahdollisuus pystyä tutustumaan rauhassa laitoksen ulkopuolella tapahtuviin asioihin sekä Suomessa että maailmalla.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Essayah, Kiljunen ja Mäkelä. — Edustaja Essayah.

14.20 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tosiaankin on tänään veteraanipäivänä oikein, että me tässä salissa kaikki osoitamme kunnioitusta menneille sukupolville uhrista isänmaan hyväksi ja tänä päivänä saamme esitellä täällä salissa varusmiehille tarjottavan mahdollisuuden käyttää äänioikeutta joukko-osastossaan ja Rajavartiolaitoksen varusmiehiä kouluttavissa yksiköissä.

Tämä on äärimmäisen tärkeää — ei pelkästään nyt tämän koronan takia, niin kuin täällä kollegat ovat todenneet, vaan toivon mukaan tästä tulisi ihan pysyvä käytäntö, kun nyt saadaan kokemuksia. Erityisesti kun ajatellaan näitä nuoria ikäluokkia, jotka suorittavat varusmiespalvelustaan joko vapaaehtoisena tai lain perusteella, niin on tärkeää, että ainakaan se varusmiespalvelus ei ole se syy, minkä tähden sitten äänestysaktiivisuus laskisi, eli se, että ei ole mahdollisuutta käyttää äänioikeutta. Sen tähden tätä lakiesitystä voi kyllä oppositiostakin tervehtiä tyytyväisyydellä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

14.21 **Kimmo Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Salissa on yksituumaisuus sen suhteen, että tässä kohdassa lakiesitys on paikallaan. Varusmiehille tehdään mahdollisimman helpoksi äänestäminen, ja siinä on kysymys kansanvallan, edustuksellisen demokratian ja tehokkuuden lisäämisestä.

Minä kuitenkin tällä vastauspuheenvuorollani jäin pohtimaan edustaja Mäkelän puheenvuoroa. Siinä jollain tavalla oli niin kuin väkisin löydettävä oppositiokulma asiassa, josta olemme yhtä mieltä. Tässä talossa tehdään lainsäädäntöä valtavassa määrin. Joka ikisen lain osalta, joka täällä säädetään, voisimme aina aloittaa puheenvuoron juuri samalla tavalla: ”Miksi tätä asiaa ei ole säädetty aikaisemmin?” Se on pohjaton argumentti. Sillä ei ole merkitystä. Teidän, edustaja Mäkelä, pitäisi kiittää tätä hallitusta siitä, että se säätää sen nyt ja yhdessä me voimme tämän toteuttaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt vielä koko debatin aloittanut edustaja Mäkelä, sen jälkeen muutama kierros puhujalistaa ja sitten ministerille mahdollisuus vastata. — Edustaja Mäkelä.

14.22 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ei se kyllä ole mikään opposition tulokulma, mikä näiden vaalien siirron kronologia, aikajärjestys, on. Elikkä vaalienhan olisi pitänyt olla jo noin kymmenen päivää sitten. Se vaalipäivä oli tiedossa useiden vuosien ajan, ja nyt me keskustelemme tällaisesta asiasta, millä olisi osaltaan jopa tuhansien ihmisten kohdalla parannettu heidän mahdollisuuksiaan äänestää turvallisesti kuntavaaleissa, jos vaalit olisi järjestetty aikanaan. Eli ei tämä ole mikään opposition tulokulma, vaan tämä on keskeinen asia demokratiassa, että vaaleihin täytyy valmistautua ajoissa. Me olemme tienneet vuoden ajan, että meillä on koronapandemia, olemme tienneet vuoden ajan, että vaalipäivä lähestyy — tämä esitys on vasta nyt täällä eduskuntasalissa. Kyllä siitä täytyy keskustella, miksi on näin, että se on vasta nyt täällä eduskuntasalissa.

Jos lähdemme uskomaan, että tämä THL:n laskuharjoitus tartuntojen määrästä oli vilpittön eikä siinä ollut mitään muuta tarkoitushakuisuutta, niin kyllähän silti olisi pitänyt näihin vaaleihin valmistautua ajoissa ja oikeusministeriön olisi pitänyt tehdä työnsä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt takaisin puhujalistaan. — Edustaja Pelkonen.

14.23 **Jaana Pelkonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Salissa on kuultu monia hyviä puheenvuoroja. Kuten edustaja Simula aikaisemmin täällä salissa hyvin totesi, tämä esitys on askel oikeaan suuntaan. Erityisesti nuorten äänestysaktiivisuudesta on kannettu suurta huolta jo pitkään. Varusmiesten äänestysmahdollisuuksien toteutumisen turvaaminen on tärkeää niin tulevaisuuden kuntavaaleissa kuin muissakin tulevaisuuden vaaleissa. Esitys on kannatettava, ja itsekin toivon, että tästä tulisi pysyvä käytäntö. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Savio.

14.23 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Tämä esitys vaalilain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että ensi kesäkuun kuntavaaleissa toimitettaisiin laitosäänestys varuskunnissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

ja Rajavartiolaitoksen varusmieskoulutusta antavissa yksiköissä, on aiheellinen. Suomen kannalta äärimmäisen tärkeää kansalaisvelvollisuuttaan suorittavilla varusmiehillä on oltava myös koronapandemian aikana tosiasiallinen mahdollisuus käyttää kansalaisoikeuksiaan, joista äänioikeus on yksi olennaisimmista.

Vaikka olemme täällä eduskunnassa jo päättäneet pidentää kuntavaalien ennakköänestysaikaa aiempaan verrattuna, niin on hyvä, että äänestäminen mahdollistetaan nyt myös varuskunta-alueella. Se lisänee osaltaan varusmiespalvelustaan suorittavien nuorten äänestysaktiivisuutta. Toivon mukaan tästä käytännöstä tulee pysyvä myös jatkossa.

Arvoisa puhemies! Mikäli sopii, niin nostan tässä yhteydessä vielä lyhyesti esille viime päivien huolestuttavat uutiset varuskunnissa esiintyneistä koronaryypäistä. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan Puolustusvoimissa on tämän alkuvuoden aikana varmistettu jo yli 600 koronartartuntaa, ja viime aikoina niitä on esiintynyt runsaasti erityisesti Turun suunnalla. Lukumäärä on selvästi suurempi kuin viime vuonna, ja varusmiesten omien kertomusten mukaan koronavirukselle altistuneita varusmiehiä on joissakin tapauksissa saatettu sijoittaa samoihin tupiin altistumattomien kanssa, ja tällöin osa varusmiehistä on mitä ilmeisimmin saanut jatkotartunnan ja levittänyt sitä edelleen muualle väestöön.

Arvoisa puhemies! Kun ottaa huomioon varusmiesten tiiviit majoitusolosuhteet, niin näillä varusmiehillä, jotka suorittavat kansalaisvelvollisuuttaan, ei ole käytännöllisesti katsoen juuri minkäänlaisia mahdollisuuksia ehkäistä sairastumista omalla toiminnallaan, jos tuvassa on yksikin koronapositiivinen. Olisikin nähdäkseni aiheellista, että varuskunnissa kiinnitettäisiin yhä enemmän huomiota pandemiaturvallisuuden varmistamiseen, sekä koronapandemian että kaikkien tulevienkin pandemioiden varalle. Toivottavasti nämä terveiset kantautuvat vielä myös puolustusministerin korviin, jotta varusmiehet voivat suorittaa kansalaisvelvollisuutensa mahdollisimman turvallisesti ja terveinä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Henriksson, 5 minuuttia.

14.26 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies! Ensinnäkin aloitan siitä, että sehän on erittäin hyvä asia, että nyt mahdollistetaan se, että varuskunnissa voivat asevelvolliset äänestää. Se, että se tulee nyt tässä vaiheessa, johtuu muun muassa siitä, että Pääesikunta ei ole ollut tästä asiasta niin kiinnostunut. Päinvastoin Pääesikunta antoi oikeusministeriölle lausunnon, kun me pyydettiin, ja siinä heidän lausunnossaan kerrottiin näin, että Puolustusvoimissa on mahdollisuus toteuttaa tarvittavat äänestysjärjestelyt myös vallitsevasta epidemiatilanteesta huolimatta, minkä takia lakimuutoksen läpiviemistä ennen vuoden 2021 kuntavaaleja ei nähdä tarpeellisenä. Pääesikunta kannattaa vaalilain muuttamista niin, että ennakköänestyspaikan perustaminen varuskuntaan olisi jatkossa harkinnanvaraisesti mahdollista mutta siihen ei olisi velvoitetta.

Elikkä päinvastoin kuin mitä Pääesikunta on lausunut, oikeusministeri ja puolustusministeri kuitenkin yhdessä katsoivat, että tämä asia on niin tärkeä, että me tästä huolimatta viemme tämän eteenpäin, ja siitä olen iloinen, että olemme nyt näin pitkällä. — Tässä ei olla nukuttu ja tässä ei olla oltu tekemättä mitään, edustaja Mäkelä, vaan tässä on toimittu juuri niin kuin kansanvallassa pitääkin toimia: vaikka tämä Pääesikunta-taho on ollut toista mieltä, niin me olemme nähneet, että demokratian näkökulmasta tämä on hyvä asia, ja näin ollen meillä on tämä esitys täällä tänään.

Sitten on äärimmäisen tärkeää, että me huolehditään siitä, että kaikki suomalaiset ja kaikki Suomessa asuvat, joilla on äänioikeus, voivat sitä äänioikeuttaan käyttää. Sen takia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

nyt voidaan todeta, että tämä koronatilanne, kun tänä päivänä jo suuri osa suomalaisista, noin 1,5 miljoonaa, on saanut rokotteen, on myös johtanut siihen, että THL on ollut valmis muuttamaan kantansa eristyksessä olevien mahdollisuudesta äänestää, ja THL on juuri tämän lisääntyneen tutkimustiedon ja rokotteiden ansiosta nyt todennut, että tietyin reunaehdoin eristyksissä olevien äänestysmahdollisuus voidaan järjestää sekä kotiaänestyksessä että vaalipäivänä ulkona. Se edellyttää rokotuksia, reiluissa turvaväleissä pitäytymistä sekä sitä, että äänestäjä käyttää maskia, ja monia muita yksityiskohtia. Myös tämä on positiivinen uutinen, koska tästä seuraa myös se, että useampi voi käytännössä käyttää äänioikeuttaan tulevaisuuden kuntavaaleissa.

Varusmiesten osalta voidaan edelleen todeta, että he voivat tietenkin äänestää myös ennakoon. Jos he ovat vapaalla, niin he voivat käyttää äänioikeuttaan ennakkoäänestyskesksä, niin kuin jokainen meistä voi, ja he voivat tietenkin äänestää myös vaalipäivänä, mutta jos he jostain syystä eivät näin pystyisi tekemään, niin heillä on tässä myös mahdollisuus äänestää varuskunnassa, kun siellä järjestetään laitosäänestyksenä siihen mahdollisuus. Näin ollen myös varusmiesten osalta mahdollisuus käyttää äänioikeuttaan paranee tämän esityksen osalta paljon, ja se on hyvä asia.

Me tarvitaan yhteiskunta, jossa meidän nuoret haluavat olla mukana, ja sen takia se on meidän asia myös huolehtia siitä, että on riittävästi ennakkoäänestyspaikkoja. Toivon, että joka kunnassa vielä mietitään sitä, että ennakkoäänestyspaikkoja on riittävästi.

Sitten tämän vuoden kuntavaalien kokemuksen jälkeen mennään eteenpäin ja ruvetaan valmistelemaan pysyväisluontoisempaa muutosta vaalilakiin ja kerätään kaikki se tieto, mitä näistä kuntavaaleista saadaan. Otetaan kaikki positiiviset kokemukset siitä irti ja muutetaan sitten vaalilakia siinä määrin, mitä on tarpeellista, niin että se istuu tulevien vaalien osalta paremmin kuin nykyinen vaalilainsäädäntö.

Olen iloinen siitä, että tässä salissa suuri osa on kannattanut tätä esitystä, ja luulen, että se on demokratiankin kannalta ja varusmiesten kannalta hyvä asia. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä samassa istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.32.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 15.32.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Edustaja Könttä poissa, edustaja Savola poissa. — Edustaja Autto.

15.32 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on todella hieno lakimuutos, jota pääsemme käsittelemään vaalilain 9 ja 46 §:ien osalta niiden väliaikaiseksi muuttamiseksi niin, että tässä covid-pandemian keskelläkin varusmiespalvelusta suorittavat nuoret miehet ja naiset voivat suorittaa niin puolustusvoimien joukko-osastoissa kuin sitten tuolla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

rajavartioston varusmieskoulutusta tarjoavissa yksiköissä kansalaisvelvollisuutensa ja mahdollisuutensa äänioikeuteen laitosäänestyksen kautta.

Tämä on todella hieno esitys, ja, arvoisa puhemies, ajattelen niin, että kyllähän tämän meidän maailman hienoimman edustuksellisen demokratian turvaamisen pitää olla koko eduskunnan, kaikkien puolueiden, ykköstavoite. Ja jotta järjestelmämme legitimizeetti säilyy, on tärkeää, että äänestysaktiivisuus säilyy riittävän korkealla tasolla.

Muistan lukeneeni tutkimuksia siitä, että kun nuorten äänestyskäyttäytymistä tutkitaan, niin hyvin usein ne nuoret, jotka äänestävät silloin, kun on ensimmäinen mahdollinen kerta äänestää, äänestävät hyvin vastuullisesti myös jatkossa — ottavat osaa vaaleihin, kuntavaaleihin, eduskuntavaaleihin, tasavallan presidentin vaaleihin, EU-vaaleihin ja niin edelleen. Mutta taas ne nuoret, jotka jättävät sen ensimmäisen mahdollisen kerran välistä, hyvin usein sitten eivät lähde enää sen jälkeen myöhemminkään äänestämään, ja tässä uhkaa jo hyvin varhaisessa iässä muodostua tällainen vaarallinen eriytyminen yhteiskunnan näkökulmasta: on aktiivisia kansalaisia ja sitten valitettavan laaja joukko myös hyvin passiivisia kansalaisia demokratian näkökulmasta.

Tässä mielessä usein varsinkin laajalle nuorten miesten ikäluokalle se tilanne, että vaalikevät on juuri varusmiespalveluksen aikaan, muodostaa tietenkin sellaisen etsikkoajan, että mikäli tilanne silloin, kun ollaan palveluksessa — toki sama koskee varmasti myös nuoria vapaaehtoisia naisia siellä palveluksessa — on se, että palvelusaikana ei pääsekään äänestämään vaikkapa juuri kuntavaaleissa, joissa vielä ne oman kouluaikaisen kotipaikkakunnan asiat ovat hyvinkin läheisiä ja voidaan vaikkapa kotona perheen keskenkin keskustella siitä, että osallistutaan aktiivisesti vaaleihin äänestämällä, ja se kokemus jää väliin, niin armeijan jälkeen sitten opiskelupaikkakunnilla asiat usein jo etääntyvät: vaalipiiri saattaa kokonaan vaihtua, ja eduskuntavaaleissakin asiat tuntuvat jo paljon etäisemmiltä. Tässä mielessä se, että myös varusmiespalveluksen aikana varmistetaan kaikille mahdollisuus äänioikeuttaan käyttää, on todella tärkeää demokraattisen yhteiskuntamme legitimitetin turvaamiseksi myös tulevaisuudessa.

Eli tässä mielessä, arvoisa puhemies, toivon, että tämä ei olisi ainoastaan väliaikainen muutos, vaan tulevaisuudessakin aina turvattaisiin tämä äänestäminen.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kauma poissa, edustaja Kimmo Kiljunen poissa, edustaja Minna Reijonen poissa. — Edustaja Rehn-Kivi.

15.36 Veronica Rehn-Kivi r: Värderade talman, arvoisa puhemies! Justitieministeriet har berett en viktig ändring i vallagen med tanke på det stundande kommunalvalet. Ändringen som tillåter anstaltröstning vid garnisonerna garanterar att de värnpliktiga har möjlighet att rösta i valet på ett tryggt sätt. Försvarsmakten har på grund av coronaepidemin gjort ändringar i närvaropraxisen för de värnpliktiga, och därför är det viktigt att de som nu gör sin värnplikt ges en reell möjlighet och en enklare möjlighet att delta i valet och kunna utnyttja sin medborgerliga rättighet och skyldighet. Det är också viktigt, som här tidigare nämnts, att från ung ålder vänja sig vid att rösta och anse det betydelsefullt.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on tervetullut ja tärkeä muutos, vaikkakin se koskee vain tulevia kunnallisvaaleja. Asevelvollisille tulee tietenkin taata yhtäläiset mahdollisuudet osallistua vaaleihin, mutta kannatan myös täällä esille tuotua ehdotusta, että muutos jatkossa tulisi pysyväksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hanna Holopainen.

15.37 **Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Olemme täällä käsittelemässä hallituksen esitystä väliaikaisesta muutoksesta vaalilakiin. Kuten täällä on monissa hyvissä puheenvuoroissa jo tässä aiemmin todettu, niin kysymyksessä on sinänsä pieni mutta erittäin tärkeä muutos, jolla turvataan varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien mahdollisuus äänestämiseen näissä kuntavaaleissa koronapandemiaolosuhteissa.

On ihan selvää, että demokraattisessa yhteiskunnassa äänioikeuden käyttämisen turvaaminen on mitä tärkeintä. Lisäksi on erittäin tärkeää huolehtia erityisesti nuorten äänestysaktiivisuuden tukemisesta, koska tiedämme, että tilastojen mukaan nuorten äänestäminen on vähäisempää kuin monessa muussa ikäluokassa. Vaikka nyt onkin siis käsittelyssä väliaikainen muutos, on varmasti näiden vaalien kokemusten myötä ihan järkevää pohtia sitä, että tämä muutos olisi mahdollista toteuttaa pysyvänä ja varusmiesten äänestysmahdollisuuksien turvaaminen olisi mahdollista myös tulevaisuuden vaaleissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.